

Warszawa, 24 kwietnia 2025 r.

**Opinia przygotowana na zlecenie Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji przy
Krajowej Radzie Radców Prawnych w związku z rozstrzygnięciem
Trybunału Konstytucyjnego z 23 kwietnia 2025 r. w sprawie o sygnaturze
akt SK 89/22**

I.

23 kwietnia 2025 r. Trybunał Konstytucyjny ogłosił orzeczenie wydane w sprawie skargi konstytucyjnej G.D. dotyczącej wysokości wynagrodzenia kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej jest niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Z komunikatu Trybunału Konstytucyjnego wynika, że orzeczenie zapadło jednogłośnie.

Według Trybunału Konstytucyjnego centralnym problemem konstytucyjnym w niniejszej sprawie było uregulowanie kwestii wysokości wynagrodzenia kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej w rozporządzeniu. W ocenie Trybunału rozporządzenie nie może kształtować podmiotowych praw majątkowych w aspekcie materialnym, jeżeli w tym zakresie nie wykonuje ustawy. Nie jest możliwe, aby przyjąć, iż badane rozporządzenie wykonuje ustawę, rozstrzygając o stawkach wynagrodzeń kuratora (to jest: o podmiotowych prawach majątkowych w aspekcie materialnym), w sytuacji gdy ustawa tej materii nie reguluje, w szczególności: nie wyznacza nawet granic bazowych stawek ustalonych rozporządzeniem.

Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że z przyczyn formalnych bezpośrednie skutki wydanego wyroku mogą dotyczyć tylko zaskarżonego przepisu. Ze względu na szeroki zakres stosowania zakwestionowanej przez Trybunał metody regulacji w zakresie wysokości stawek wynagrodzenia za czynności reprezentantów procesowych Trybunał Konstytucyjny podkreślił

bardzo pilną potrzebę rewizji obowiązujących w tym zakresie rozwiązań prawnych z uwzględnieniem rozstrzygnięcia wyrażonego przez Trybunał w niniejszej sprawie.

II.

Oceniając przedmiotowe rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego w kategoriach *stricte* prawnych, należy przede wszystkim podkreślić, że z uwagi na udział w jego podjęciu osoby wybranej na uprzednio obsadzone stanowisko sędziowskie, *ergo* nieuprawnionej do orzekania w Trybunale Konstytucyjnym (Jarosław Wyrembak), rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygnaturze akt SK 89/22 nie ma przymiotu orzeczenia w rozumieniu art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Ze względu na obecność w składzie orzekającym osób wybranych na uprzednio obsadzone stanowiska sędziowskie Trybunał Konstytucyjny nie spełnia kryteriów niezależności i niezawisłości. Wadliwość procesu powołania trzech sędziów Trybunału Konstytucyjnego w grudniu 2015 r. została potwierdzona przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w dwóch wyrokach, odpowiednio: z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor przeciwko Polsce (skarga nr 4907/18) i z dnia 14 grudnia 2023 r. w sprawie M.L. przeciwko Polsce (skarga nr 40119/21).

Na gruncie orzecznictwa krajowego niezgodność tę wyeksponował przede wszystkim Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 9 grudnia 2015 r. (sygnatura akt K 35/15), uznając za niezgodne z Konstytucją przepisy, na podstawie których Sejm dokonał wyboru do składu Trybunału osób w miejsce prawidłowo wybranych uprzednio trzech sędziów. Pogląd ten potwierdził następnie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 września 2021 r. (sygnatura akt I KZ 29/21), wskazując, m.in., że istota mechanizmu kontroli konstytucyjności prawa nie sprowadza się do tego, by „dowolny organ określić mianem Trybunału Konstytucyjnego, a osoby zasiadające w składzie takiego organu nazwać sędziami Trybunału Konstytucyjnego, ale aby był to Organ opisany w Konstytucji jako Trybunał Konstytucyjny, a zatem spełniający wymogi Konstytucji RP także w aspekcie powołania do niego sędziów”.

W kontekście oceny statusu przedmiotowego rozstrzygnięcia należy ponadto przywołać uchwałę Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 2024 r. w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015–2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego

(M.P. z 2024 r. poz. 198), stwierdzającą, że Mariusz Muszyński, Justyn Piskorski i Jarosław Wyrembak nie są sędziami Trybunału Konstytucyjnego, a naruszenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i prawa w działalności Trybunału Konstytucyjnego przybrały skalę, która uniemożliwia temu organowi wykonywanie ustrojowych zadań w zakresie kontroli konstytucyjności prawa, w tym ochrony praw człowieka i obywatela. Zgodnie ze stanowiskiem Sejmu uwzględnianie w działalności organu władzy publicznej rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego wydanych z naruszeniem prawa może zostać uznane za naruszenie zasady legalizmu przez te organy.

III.

Niezależnie od zastrzeżenia zawartego w przedmiotowym rozstrzygnięciu, wskazującego, że „bezpośrednie skutki wydanego wyroku mogą dotyczyć tylko zaskarżonego przepisu”, zatem nie oznaczają zakwestionowania metody regulacji w zakresie wysokości stawek wynagrodzenia za czynności reprezentantów procesowych, wskazane wyżej argumenty dotyczące wadliwości składu orzekającego Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygnaturze akt SK 89/22 jednoznacznie przesądzają o braku możliwości powoływania się na przedmiotowe rozstrzygnięcie w praktyce świadczenia pomocy prawnej przez radców prawnych.

Jednocześnie bezsporne jest, że kwestia regulacji wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej, a także wysokości stawek wynagrodzenia za czynności reprezentantów procesowych wymaga umocowania na poziomie rozwiązań ustawowych, gdyż w demokratycznym państwie prawnym rozporządzenie nie może stanowić samodzielnej podstawy kształtowania podmiotowych praw majątkowych. W związku z tym, mając na względzie ochronę interesu publicznego, samorząd zawodowy radców prawnych rekomenduje podmiotom dysponującym inicjatywą ustawodawczą pilne podjęcie działań zmierzających do uregulowania wskazanej materii na poziomie ustawowym.

dr hab. Sławomir Patyra
radca prawny